

„...”, dnia 20 kwietnia 2026 r.

Szanowna Pani

Agnieszka Dziemianowicz-Bąk

Ministra Rodziny, Pracy i Polityki
Społecznej

Wniosek o rozważenie zmian w przepisach ustawy o pomocy społecznej

Działając w imieniu Gminy Miejskiej „...”, zwracam się z uprzejmą prośbą o uwzględnienie w pracach legislacyjnych nad zmianą ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, przedstawionych poniżej zagadnień, w szczególności w zakresie zasad kierowania osób wymagających całodobowej opieki oraz zasad finansowania i ponoszenia odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 16 ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy kierowanie do domu pomocy społecznej oraz ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. W praktyce oznacza to, że ciężar finansowania instytucjonalnej opieki długoterminowej został w przeważającej mierze przeniesiony na jednostki samorządu terytorialnego.

Gmina Miejska „...” znajduje się w coraz trudniejszej sytuacji finansowej związanej z ponoszeniem kosztów dopłat do pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej (DPS). Na przestrzeni lat 2020–2023 opłata za pobyt mieszkańca w DPS wzrosła o około „...”. Zwracaliśmy już uwagę na potrzebę zmian w zakresie zasad odpłatności mieszkańca za pobyt w DPS, w tym zmianę procentowej wysokości odpłatności, w piśmie z dnia „...” 2024 r.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca. Dla przykładu w 2025 r. średni miesięczny koszt pobytu w DPS w powiecie _____ wynosił _____ natomiast w 2026 r. wynosi już _____ (załącznik nr 1 – wykresy).

W praktyce oznacza to konieczność ponoszenia przez gminę bardzo wysokich dopłat do kosztów utrzymania mieszkańców DPS. W przypadku Gminy Miejskiej _____ wydatki z tego tytułu w 2025 r. wyniosły _____ zł, natomiast plan finansowy na rok 2026 przewiduje kwotę _____ zł. Wydatki te wykazują stałą, dynamiczną tendencję wzrostową. Zwraca się uwagę, że przy obecnym poziomie kosztów utrzymania w DPS oraz obowiązującym limicie odpłatności mieszkańca do 70% dochodu, udział gmin w finansowaniu pobytu jest nieproporcjonalnie wysoki. **W przypadku _____ udział wydatków za pobyt mieszkańców w DPS to ponad 4% w stosunku do wydatków bieżących budżetu, gdzie średnia w kraju jest poniżej 1%.** (załącznik nr 1 – wykresy).

Obowiązujące regulacje wymagają kierowania osób wymagających całodobowej opieki przede wszystkim do domów pomocy społecznej funkcjonujących w systemie pomocy społecznej, co nie uwzględnia realiów lokalnego rynku usług opiekuńczych oraz dostępności innych form instytucjonalnej opieki całodobowej.

Na terenie Gminy Miejskiej _____ oraz Gminy _____ funkcjonują placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym i niesamodzielnym, których standard odpowiada wymaganiom opiekuńczym mieszkańców, a koszt utrzymania jest istotnie niższy niż w domach pomocy społecznej. Możliwość kierowania do takich placówek pozwoliłaby gminie racjonalizować wydatki publiczne, a jednocześnie zapewnić mieszkańcom właściwą i adekwatną do potrzeb opiekę.

Jednocześnie ustawa o pomocy społecznej przewiduje funkcjonowanie placówek zapewniających całodobową opiekę (art. 67–69 ustawy), które w praktyce świadczą usługi zbliżone do usług realizowanych w domach pomocy społecznej, jednak pozostają poza systemem pomocy społecznej. W obecnym stanie prawnym gmina nie ma możliwości kierowania osób do tych placówek w drodze decyzji administracyjnej ani finansowania pobytu w sposób analogiczny jak w DPS.

Dodatkowym ograniczeniem systemowym jest brak możliwości stosowania mechanizmu potrącania należności z emerytury lub renty mieszkańca w przypadku tych placówek, co powoduje konieczność kierowania mieszkańców przede wszystkim do domów pomocy społecznej, nawet jeśli istnieją tańsze i dostępne alternatywy.

Należy również zwrócić uwagę na niespójność systemu świadczeń w zakresie świadczenia wspierającego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami świadczenie to nie przysługuje osobom przebywającym w domach pomocy społecznej (art. 5 pkt 1 ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym), mimo że są to osoby wymagające najwyższego poziomu wsparcia. W konsekwencji świadczenie to nie może być uwzględniane przy ustalaniu odpłatności za pobyt, co dodatkowo zwiększa obciążenia finansowe gmin.

Niezależnie od powyższego należy wskazać na niedoskonałości obowiązujących regulacji w zakresie ustalania odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej. Aktualny model oparty jest głównie na kryterium dochodowym, pomijając w znacznym stopniu sytuację majątkową mieszkańca oraz osób zobowiązanych do ponoszenia odpłatności. W praktyce

proceedzi to do sytuacji, w których osoby posiadające majątek, w szczególności nieruchomości, nie uczestniczą w rzeczywistym finansowaniu kosztów pobytu, a ciężar ten spoczywa na gminie. Jednocześnie osoby bliskie, które w przyszłości dziedziczą majątek, nie partycypują w kosztach opieki.

W obowiązującym stanie prawnym brak jest skutecznych instrumentów umożliwiających dochodzenie przez gminę zwrotu kosztów poniesionych na pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej z jego majątku lub masy spadkowej.

Należy również zwrócić uwagę na ograniczone możliwości reagowania przez gminę w sytuacjach, w których osoba wymaga wsparcia, jednak nie zachodzą przesłanki do skierowania do domu pomocy społecznej a osoba nie wyraża zgody na taką formę pomocy. W takich przypadkach brak jest wystarczających narzędzi umożliwiających zapewnienie wsparcia w formach środowiskowych, w szczególności usług opiekuńczych lub pobytu w mieszkaniach wspomaganych.

Z uwagi na postępujące procesy demograficzne oraz dynamiczny wzrost liczby osób wymagających całodobowej opieki, konieczne jest dostosowanie systemu pomocy społecznej do nowych wyzwań.

Jednocześnie należy podkreślić, że obowiązek finansowania pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej, wynikający z art. 17 ust. 1 pkt 16 ustawy o pomocy społecznej, ma charakter zadania obowiązkowego gminy, jednak jego skala oraz dynamika wzrostu kosztów powodują, że obecny model finansowania jest niewspółmierny do możliwości budżetowych jednostek samorządu terytorialnego.

W związku z powyższym zasadne wydaje się wprowadzenie systemowego mechanizmu współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej przez budżet państwa, w szczególności poprzez przyjęcie zasady podziału kosztów pomiędzy gminę a budżet państwa w proporcji 50% – 50%.

Mając powyższe na uwadze, wnoszę o rozważenie zmian legislacyjnych polegających w szczególności na:

1. rozszerzeniu katalogu placówek, do których gmina może kierować osoby wymagające całodobowej opieki, o placówki działające na podstawie art. 67 ustawy o pomocy społecznej, umożliwieniu finansowania pobytu w tych placówkach na zasadach analogicznych jak w domach pomocy społecznej, umożliwieniu potrącania należności z emerytury lub renty mieszkańca również w przypadku tych placówek,
2. zwiększeniu elastyczności gmin w wyborze form opieki całodobowej,
3. umożliwieniu szerszej współpracy pomiędzy sektorem publicznym i niepublicznym,
4. zmianie zasad odpłatności poprzez:
 - a) podniesienie maksymalnej odpłatności mieszkańca do 100% dochodu,
 - b) wliczanie dodatkowych świadczeń (13. i 14. emerytury) do dochodu, o którym mowa w art. 8 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej,

- c) przy ustalaniu dochodu brać pod uwagę zasoby finansowe i majątkowe
 - d) rozszerzenie katalogu osób zobowiązanych zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 128 kro),
5. wprowadzeniu mechanizmów umożliwiających dochodzenie zwrotu kosztów pobytu mieszkańca w domu pomocy społecznej z jego majątku lub masy spadkowej,
 6. wprowadzeniu systemowego współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej przez budżet państwa w proporcji 50% – 50%,
 7. umożliwieniu przyznawania świadczenia wspierającego osobom przebywającym w domach pomocy społecznej oraz wliczania tego świadczenia do dochodu stanowiącego podstawę ustalenia odpłatności,
 8. wprowadzeniu rozwiązań umożliwiających występowanie przez gminę do sądu o zastosowanie adekwatnych form wsparcia, w szczególności usług opiekuńczych oraz pobytu w mieszkaniach wspomaganych, w sytuacjach gdy brak jest podstaw do skierowania do domu pomocy społecznej.

Wprowadzenie powyższych zmian przyczyni się do zwiększenia efektywności systemu pomocy społecznej, lepszego wykorzystania istniejącej infrastruktury opiekuńczej oraz ograniczenia rosnących obciążeń finansowych jednostek samorządu terytorialnego, przy jednoczesnym zachowaniu właściwego poziomu zabezpieczenia potrzeb osób wymagających całodobowej opieki.

Z wyrazami szacunku

Do wiadomości:

1. Pani Agnieszka Dziemianowicz -Bąk Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
2. Pan Andrzej Domański Minister Finansów i Gospodarki.
3. Pani Monika Wielichowska Wicemarszałek Sejmu RP.
4. Pan Marek Chmielewski Przewodniczący Parlamentu Zespołu Samorządowego.
5. Związek Miast Polskich.